

Euroopa vahistamismäärusega seotud menetlus

Euroopa vahistamismäärus (EVM) on ametlik dokument, millega saab EVMi teinud liikmesriik taotleda teises ELi liikmesriigis viibiva kahtlustatava või süüdimõistetud vahistamist ja üleandmist. EVMi täitev riik peab taotluse rahuldama, välja arvatud juhul, kui EVM on kehtetu või kehtib mõni keeldumise alus.

Kuna vahistamismäärusega on seotud vähemalt kaks riiki, tuleb tagaotsitavale tagada õigusabi nii EVMi teinud kui ka täitvas riigis, nagu on sätestatud direktiivi 2013/48/EL (mis käsitleb õigust kaitsjale kriminaalmenetluses ja Euroopa vahistamismäärusega seotud menetluses) artiklis 10.

EVMi täitvas riigis asuv kaitsja peab kaasama EVMi teinud riigis asuva kaitsja järgmiselt:

1. tegema kindlaks, kas vahistamismääruse teinud riigis on menetluses kaitsja juba määratud, ja võtma temaga ühendust;
2. kui kaitsjat ei ole määratud, võtma kaitsjaga ühendust mõne olemasoleva võrgustiku, näiteks ECBA otsimootori *Find a Lawyer* (Leia kaitsja) kaudu.

Otsimootor Find a Lawyer

Meie veebisaidi otsimootoris *Find a Lawyer* leiate nende kaitsjate kontaktandmed, kes kinnitavad, et on kriminaalõiguses kogunud ja valdavad lisaks oma emakeelele vähemalt inglise keelt. Kui otsite kaitsjat, kes aitaks teid EVMi kohtuasjaga EVMi teinud liikmesriigis, sirvige kaitsjate nimekirja aadressil

<https://www.ecba.org/contactslist/contacts-search-country.php>
või saatke e-kiri aadressile secretariat@ecba.org

EVMi täitvas riigis asuva kaitsja ülesanded

EVMi täitvas riigis asuva kaitsja ülesanne on kaitsta isikut EVMi menetluses EVMi täitvas riigis, esitamata väiteid EVMi teinud riigis algatatud kriminaalasja sisu kohta (see on EVMi teinud riigi kaitsja kohustus). EVMi täitvas riigis asuv kaitsja peab:

1. kontrollima EVMi vormilist kehtivust ja täielikkust;
2. välja selgitama, kas esineb keeldumise aluseid;
3. välja selgitama, kas peale isiku üleandmise on ka muid võimalusi;
4. andma nõu erikohustuse põhimõtte kohta;
5. andma pärast kliendi ja EVMi teinud riigis asuva kaitsjaga konsulteerimist nõu, kas on parem nõustuda üleandmisega või kaitsta isikut EVMi täitvas riigis;
6. taotlema vahi alt vabastamist, kui see on asjakohane.

Alused, millele võib keeldumisel tugineda, on sätestatud nõukogu raamotsuse 2002/584/JSK artiklites 3, 4 ja 4a ning siseriiklikes rakendusaktides. Alused võivad olla kohustuslikud või vabatahtlikud. Lisaks võib EVMi täitvas riigis asuv kaitsja esitada keeldumiseks aluseid, mis tuginevad rahvusvahelisele inimõigustealasele õigusele (nt ELi põhiõiguste hartas või Euroopa inimõiguste konventsioonis sätestatud õigustele, ELi aluslepingutele või teiseseid menetlusõigusi käsitlevatele direktiividele).

Võimalik võib olla ka siseriiklike põhiseaduslike küsimuste tõstatamine.

Küsimused võivad olla seotud näiteks tõenäosusega, et isiku tagasisaatmise korral EVMi teinud riiki rikutakse õigust õiglasele kohtulikule arutamisele, mõistlikele kinnipidamistingimustele, arstiabile või perekonnaelule. Isikul, kelle suhtes on algatatud EVMi menetlus, on menetluse ajal EVMi täitvas riigis järgmised ELi õigusest tulenevad menetlusõigused:

1. õigus suulisele ja kirjalikule tõlkele (direktiiv 2010/64/EL);
2. õigus õigusabile, sealhulgas tasuta õigusabile, mõlemas riigis (direktiivid 2013/48/EL ja 2016/1919/EL);
3. õigus saada teavet EVMi sisu kohta, samuti saada EVMi alusel vahistatud isiku õiguste deklaratsioon (direktiiv 2012/13/EL);
4. õigus olla kohtuniku poolt ära kuulatud (raamotsus 2002/584/JSK)*.

Teave selle kohta, mida tuleb arvesse võtta isiku tõhusaks kaitseks EVMi menetluses, on esitatud meespeas teabelehe tagaküljel.

EVMi teinud riigis asuva kaitsja ülesanded

EVMi teinud riigis asuv kaitsja tuleks kaasata aegsasti enne tagaotsitava üleandmist EVMi teinud riigile. Kaitsja osaleb nii EVMi menetluses kui ka EVMi teinud riigi uurimise, kohtuliku arutamise ja karistuse määramise etapis.

EVMi menetluse ajal vahistamismäärust täitvas riigis on EVMi teinud riigis asuva kaitsja ülesanne abistada klienti ja täitvas riigis asuvat kaitsjat, sealhulgas:

1. teha kindlaks tagaotsitava suhtes EVMi teinud riigis algatatud kriminaalasja staatus;
2. kontrollida, kas EVM vastab nõuetele, nt ennatlikkust ja väidetava süüteo kuuluvust EVMi rakendusalas;e;
3. esitada EVMi teinud riigi ametiasutustele taotlusi EVMi tühistamiseks või asendamiseks või korraldada vabatahtlik kohtusse ilmumine;
4. anda EVMi täitvas riigis asuvale kaitsjale nõu keeldumise aluste kohaldamise kohta;
5. hankida tõendeid, mis toetavad isiku kaitset EVMi menetluses, või juhtida EVMi täitvas riigis asuva kaitsja tähelepanu asjakohastele eksperdiarvamustele.

Kui isik antakse üle EVMi teinud riigile, on EVMi teinud riigis asuva kaitsja ülesanne muu hulgas:

1. kaitsta isikut kohtueelses ja kohtuliku arutamise etapis;
2. taotleda, et süüdimõistetud isik antakse karistuse kandmiseks üle EVMi täitvale või muule riigile, mille kodanik või elanik ta on, kui isik seda soovib;
3. tagada erikohustuse reegli järgimine;
4. tagada kõikide lubaduste täitmine, mille EVMi teinud riik on andnud tagaotsitava kohtlemise kohta kriminaalmenetluses ja karistuse kandmise ajal.

* Neid direktiive ei kohaldata praegu Taanis.
Direktiive 2013/48/EL ja 2016/1919/EL ei kohaldata praegu lirimaal ja Ühendkuningriigis.

EVMi kaitsja meelespea

Kontrollige EVMi vormi või Schengeni infosüsteemi märke

- Kas see sisaldab kõiki kehtimiseks vajalikke andmeid?
- Kas süüteo asjaolud leidsid aset teie riigis või mõnes kolmandas riigis?
- Kui EVMi vorm või Schengeni infosüsteemi märged ei ole teile arusaadavas keeles, paluge kohtult tõlkijat.

Pidage nõu kliendiga ja

- kui klient ei räägi teiega sama keelt, paluge kohtult tõlki;
- veenduge, et klient on EVMis tuvastatud tagaotsitav;
- kontrollige, kas kliendile on direktiivi 2012/13/EL II lisa kohaselt antud EVMi alusel vahistatud isiku õiguste deklaratsioon keeles, mida ta mõistab, ja kui ei ole, paluge kohtul see talle anda;
- veenduge, et kliendi üle ei ole mõistetud samadel asjaoludel kohut mõnes teises riigis;
- kontrollige, kas klient on teie riigis kriminaalvastutusele võtmiseks piisavalt vana;
- kontrollige, kas teie riigis on samalaadse süüteo eest antud varem amnestiat;
- kontrollige, kas toimepandud tegu klassifitseeritakse teie riigis süüteo või on tegemist süüteoga, mille puhul ei kontrollita kahepoolset karistatavust;
- kontrollige, kas klient on või on olnud teie riigis kohtu all samade asjaolude tõttu;
- kontrollige süüteo aegumist, kui kliendi üle võidakse teie riigis kohut mõista EVMi aluseks olevate asjaolude tõttu;
- kontrollige, kas kliendil on teie või mõnes muus riigis pooleli muid kohtuasju;
- kui klient on teie riigi kodanik või elanik, küsige temalt, kas ta soovib seal karistust kanda;
- kui klient on juba süüdi mõistetud, küsige temalt, kas ta viibis kohtulikult arutamisel või teavitati teda selle kuupäevast;
- ärge soovitage nõustuda erikohustuse põhimõttega või sellest loobuda enne EVMi teinud riigis asuva kaitsjaga konsulteerimist;
- küsige kliendilt, kas tal on EVMi teinud riiki naasmisega seotud muresid (nt tervis, perekond, õiglane kohtumõistmine, vanglatingimused);
- kinnipidamisest vabastamise taotlemiseks küsige kliendilt teavet tema sotsiaalsete, perekondlike ja töösidemete kohta teie riigis.

Võtke ühendust EVMi teinud liikmesriigis asuva kaitsjaga ja

- tutvuge EVMi teinud liikmesriigi kohtuasja toimikutega;
- andke nõu kohaldatava õiguse ja menetluse kohta;
- kontrollige, kas EVMi saab tühistada või asendada muude meetmete (nt dokumentide kättetoimetamine, videoistung, rahalise karistuse tasumine) või vabatahtliku ilmumisega kohtusse;
- hankige tõendeid kliendi selgituste toetamiseks.

Lisateabe saamiseks lugege ECBA koostatud EVMi käsiraamatut kaitseadvokaatidele <https://handbook.ecba-eaw.org/> või saatke e-kiri aadressile secretariat@ecba.org

Kuidas kaitsta isikut EVMi menetluses?

Euroopa vahistamismäärus: ECBA põhitõed kaitseadvokaatidele

<https://handbook.ecba-eaw.org/>

Teksti on tõlkinud Tartu Ülikooli tõlkeõpetuse magistriõppekava 2. aasta üliõpilased Läbivaadatud Jaanus Tehver, Marko Kairjak

ECBA

Euroopa Kriminaalõiguse Advokaatide Ühingust on pärast selle asutamist 1997. aastal saanud silmapaistev professionaalsete kaitseadvokaatide sõltumatu organisatsioon kõigis Euroopa Nõukogu liikmesriikides. Ühingu eesmärk on edendada uurimise all olevate isikute, kahtlustatavate, süüdistatavate ja süüdimõistetute põhiõigusi.